

Mokrade a voda: Fakty

Nachádzame sa v období narastajúcej vodnej krízy, ktorá ohrozuje ľudí a našu planétu. Používame viac vody, ako dokáže príroda doplniť a ničíme ekosystém, od ktorého najviac závisí voda a všetok život – mokrade.

Čo robia mokrade

Sladkovodné i slané mokrade udržiavajú ľudstvo a prírodu. Podporujú náš sociálny a ekonomický rozvoj prostredníctvom viacerých služieb:

Zadržávajú a čistia vodu

- Mokrade zadržávajú a poskytujú väčšinu našej sladkej vody.
- Prírodzene filtrujú znečisťujúce látky a zanechávajú vodu, ktorú môžeme bezpečne piť.

Zabezpečujú nám potravu

- Akvakultúra je najrýchlejšie rastúcim odvetvím výroby potravín, v roku 2018 sa samotným vnútrozemským rybolovom vyprodukovalo **12 miliónov** ton rýb.
- Ryžové polia ročne nasýtia **3,5 miliardy** ľudí.

Podporujú našu globálnu ekonomiku

- Mokrade, ako najcennejší ekosystém, poskytujú služby v hodnote **47 miliárd dolárov** ročne.
- Viac ako **miliarda** ľudí sa spolieha na príjmy z mokradí.

Poskytujú prírode domov

- **40%** druhov sveta žije a rozmnožuje sa v mokradiach. Ročne sa v sladkovodných mokradiach objaví okolo **200 nových druhov rýb**.
- V koralových útesoch žije **25%** všetkých druhov.

Udržiavajú nás v bezpečí

- Mokrade poskytujú ochranu pred povodňami, absorbujú obrovské množstvo prívalových vôd z búrok.
- Pomáhajú regulovať klímu: rašeliniská ukladajú dvakrát viac uhlíka ako lesy, obrovské množstvá uhlíka zadržávajú aj slané močiare, mangrovové lesy a zársaty morských tráv.

Máme obmedzené množstvo vody a jej súčasné využívanie je neudržateľné

3 fakty o sladkej vode

- Iba **2,5%** vody na Zemi predstavuje sladká voda, ktorá je väčšinou uskladnená v ľadovcoch, ľadových čiapočkách a podzemných vodonosných vrstvách.
- Využitelné je menej ako **1%** sladkej vody.
- Rieky a jazerá zadržávajú **0,3%** povrchovej vody.

Spotreba sladkej vody

Denne spotrebujeme **10 miliárd ton** vody:

- **70%** sa používa na produkciu potravín.
- **22%** spotrebuje priemysel a energetika.
- Spotreba vody sa za **100 rokov** zvýšila šesťnásobne a ročne stúpa o **1%**.

Vodná kríza

Nárast počtu obyvateľov, urbanizácia a spotreba vyvíjajú sa neúnosný tlak na mokrade a vodu:

- Takmer všetky globálne zdroje sladkej vody sú ohrozené a vysokej miere znečistenia sú vystavené vodné zdroje pre **82%** svetovej populácie.
- **2,2 miliardy** ľudí nemá prístup k nezávadnej pitnej vode a ročné náklady na jej úpravu predstavujú **260 miliárd dolárov**.
- Množstvo vody zodpovedajúcej ročnému prietoku rieky Volgy, najdlhšej rieky Európy, sa každý rok premrhá vyhodnotením **1,3 miliárd ton** vyprodukovaných potravín do odpadu.
- Nedostatok vody bol v roku 2017 kľúčovým faktorom v konfliktoch v najmenej **45 krajinách**.
- Do roku 2050 bude potrebných o **14%** viac vody na výrobu o **70%** väčšieho množstva potravín pre **10 miliárd ľudí**.

Dopad úbytku mokradí

Naša spotreba vody znamená menej vody pre prírodu. Úbytok a znečistenie mokradí zintenzívnili vodnú krízu ohrozujúcu všetok život:

- Od roku 1700 svet prišiel o takmer **90%** mokradí a tie zostávajúce miznú trikrát rýchlejšie ako lesy.
- **25%** všetkých mokradových druhov a 1 z 3 sladkovodných druhov čelí vyhynutiu.
- Zmena klímy znižuje množstvo povrchových a podzemných vôd v už suchých oblastiach, čo vedie k zvyšovaniu súťaže o vodu.

Päť riešení

Mohli by sme mať dostatok vody pre prírodu a aj pre nás, ak:

- Prestaneme ničiť a začneme obnovovať mokrade.
- Nebudeme prehradzovať rieky a nebudeme nadmerne čerpať vodu z vodonosných vrstiev.
- Budeme riešiť znečistenie a vyčistíme zdroje sladkej vody.
- Zvýšime efektívnosť využívania vody a mokrade budeme využívať múdro.
- Integrujeme vodu a mokrade do rozvojových plánov a do manažmentu zdrojov.

Obnova a manažment dunajských lužných biotopov

Tento projekt, ktorý realizuje Bratislavské regionálne ochranné združenie (BROZ) spolu s viacerými partnermi, sa venuje obnove rozsiahleho územia dunajských ramien a mokradí v aluviách riek Váh, Ipel' a Dunaj. Do roku 2022 sa zrekonštruuje, prípadne vybuduje 5 technických objektov v ramenách, aby sa zabezpečilo dostatočné množstvo vody a vhodný vodný režim. Týmto sa zlepší vodný režim na 1850 ha v ramennej sústave Dunaja. Dve izolované bočné ramená sa znovu pripoja k toku Dunaja. Na ramenách v dĺžke 4500 m sa odstránia rôzne bariéry ako napr. nánosy a zvyšky po ťažbe, ktoré bránia prúdeniu vody. Zasadí sa približne 57 500 pôvodných stromov.

Vodou oživené ramená a mokrade budú schopné fixovať CO₂ z ovzdušia a tým znižovať dopady zmeny klímy. Návravnosť investície do takto obnovených mokradí je podľa odhadov odborníkov 100-násobne vyššia ako bežné mitigačné opatrenia. Prinavrátia sa aj vhodné podmienky pre pôvodné druhy rastlín a živočíchov.

Pre záchranu mokradí už odborníci z občianskeho združenia zrealizovali viac ako 10 významných projektov. Do dnešného dňa sa im podarilo zrevitalizovať 75 km riečnych ramien a obnoviť 2400 ha mokradí.

zdroj: <https://broz.sk/projekty/dunajskeluhy/>

Britská modelová mokrad'

Najväčšia obnova pobrežných mokradí v Európe, 670 hektárová plocha so slanými močiarimi, lagúnami a bahňatými plážami na ostrove Wallasea Island, bola napláňovaná ako dlhodobá protipovodňová ochrana s ohľadom na zmenu klímy a stúpajúcu hladinu mora. Ako modelové riešenie založené na prírodných princípoch s aktívnym manažmentom človeka boli obnovené mokrade na meliorovanej poľnohospodárskej pôde pomocou 3 miliónov ton nepotrebných hliny z Londýna.

Slané močiare pohlcujú vlny a znižujú tlak na starodávne morské hradenia, zatiaľ čo stavidlami sa kontroluje hladina vody v lagúnach a zlepšuje sa tak biotop. Obnova prinavrátia časť z 30 000 ha slaných močiarov Essexu zaniknutých za viac ako 25 rokov, čo zabezpečí protipovodňovú ochranu pobrežia vo Veľkej Británii v hodnote 1 miliardy libier. Tieto slané močiare tiež uchovávajú veľké zásoby uhlíka.

ŠTÁTNA
OCHRANA PRÍRODY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Svetový
deň mokradí
2. február 2021
Mokrade a voda

